

Aspekty delimitácie VOS FMO z pohľadu teritoriálnych úradov VOS na Slovensku

plk. v.v. Ing. Mgr. Peter Mojtek

Ak chceme hovoriť o budovaní vojenského obranného spravodajstva v Slovenskej republike musíme spomenúť niekoľko významných udalostí ktoré v krátkom období mali významný vplyv na jeho budúci vývoj.

Prvým významným medzníkom bol 24. máj 1990 kedy bol vydaný spoločný rozkaz č. 0234/1990 FMV Richarda Sachera a FMNO Miroslava Vacka podľa ktorého sa premiestnilo do podriadenosti FMNO 930 dôstojníkov a práporčíkov VKR, ktorí boli do tej doby súčasťou FMV ako jeho 3. správa, hoci organizačne, materiálne a finančne boli začlenené a zabezpečovaní FMNO. V máji 1990 bola zrušená VKR a k 1. júnu bolo zriadené Vojenské obranné spravodajstvo a boli dokončené tzv. atestácie (previerky spôsobilosti) jej príslušníkov. Išlo o prvú etapu reorganizácie zložky. V júni 1990 po voľbách odstúpil z ministerského postu generál Vacek a bol nahradený Ľubošom Dobrovským, ktorý vyhodnotil vykonané atestácie ako nedostatočné a preto sa mali personálne previerky opakovať. Dňa 25. októbra 1990 vydal minister obrany Ľuboš Dobrovský rozkaz č. 015, o reatestáciách dôstojníkov vojenského obranného spravodajstva. Cieľom tohto rozkazu bolo preskúmať objektivnosť záverov z atestácií dôstojníkov a práporčíkov VOS, ktorí do januára 1990 vykonávali službu v bývalej vojenskej kontrarozviedke a ktorý znamenal pozastavenie činnosti VOS. Vojaci z povolania zaradení vo VOS boli uvedeným dňom vzatí do personálnej dispozície náčelníka personálnej správy Federálneho ministerstva obrany.

Za týmto účelom bola zriadená hlavná komisia, ktorej predsedom bol plk. PhDr. Jan Duchek – riaditeľ HÚ VOS FMO ČSFR a 5 členov združenia Vojenská obroda. Ďalej boli zriadené tri komisie a sekretariát pre všetky komisie. Členmi týchto komisií sa stali poslanci branných a bezpečnostných výborov Federálneho zhromaždenia, reaktivovaní dôstojníci, zástupcovia združenia Vojenská obroda a 1 až 3 zvolení zástupcovia vojenskej verejnosti.

Úlohou Hlavnej komisie bolo :

- Preštudovať správu o činnosti bývalej vojenskej kontrarozviedky, vyhodnotiť osobné spisy dôstojníkov a práporčíkov VOS, vrátane doplnkov životopisov a nasledujúcich hodnotení z rokov 1970-72.
- Získať prehľad o riešených signáloch z oblasti (tzv. vnútornej problematiky a využiť zoznam tzv. normalizátorov spracovaný ústrednou evidenciou Združenia vojenská obroda.

Úlohou všetkých komisií bolo :

- posúdiť s konečnou platnosťou odborné, morálne a charakterové vlastnosti, občianske postoje a celkovú spôsobilosť reatestovaných dôstojníkov a práporčíkov pre službu v Československej armáde.

XV. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 11.9.2023

- vykonať individuálne pohovory so všetkými dôstojníkmi a práporčikmi VOS, pričom využiť poznatky z vyhodnocovaných materiálov o priebehu služby a zastávaných funkciách v bývalej vojenskej kontrarozviedke.
- vypracovať na základe vyhodnotenia výsledkov reatestácií stručné závery k jednotlivým dôstojníkom a práporčíkom VOS. Súbežne vybrať kandidátov spôsobilých k ustanoveniu do funkcií v novo koncipovanom vojenskom obrannom spravodajstve a vojenskej polícii.
- dodržiavať pri reatestácii zásadu postupnosti postupu od najnižšieho po najvyšší stupeň (od referátu po správu VOS).

Reatestáciami prešlo celkom 770 vojakov z povolania z kmeňového stavu 819 príslušníkov VOS. Reatestovaní príslušníci VKR boli podľa výsledku, uznání za spôsobilých, alebo nespôsobilých „ďalej vykonávať službu vojaka z povolania, respektíve profesionálneho vojaka, v armáde podľa platných právnych noriem“ .

Reatestovaní neboli 15-ti práporčíci, 13-ti reaktivovaní dôstojníci - bývalí príslušníci VKR a jeden bol vo vyšetrovacej väzbe.

Na základe výsledkov atestácií boli príslušníci VKR rozdelení do štyroch skupín :

I.) 221 dôstojníkov VKR bolo zaradených do skupiny číslo jedna a mohli byť zaradení do novej služby VOS. Títo mali vytvoriť jej organizačné jadro. Boli to ľudia, ktorí mali príslušné vzdelanie, neboli skompromitovaní a mali požadované schopnosti.

II.) 474 dôstojníkov bolo zaradených do druhej skupiny a títo boli predurčení pre činnosť v novo vznikajúcej vojenskej polícii a tvorili jej organizačné jadro.

III.) 75 dôstojníkov bolo zaradených na rôzne funkcie v rámci armádnych štruktúr.

IV.) 20 dôstojníkov bolo prepustených zo služobného pomeru

Do reatestačného konania dramaticky vstupuje neistota z možných teroristických útokov na našom území ako odpoveď za účasť vojakov armáda ČaSFR v koalícii 34 štátov vo vojne v Perzskom zálive. Spravodajsky a fyzicky nedostatočne chránené vojenské, ako aj civilné objekty kritickej infraštruktúry mohli byť ľahkým terčom takýchto útokov ako odplata za našu prítomnosť v tejto vojenskej operácii. Mnohí príslušníci VOS boli preto stiahnutí v rámci personálnej dispozície a poverení nielen spravodajskou ale v mnohých prípadoch aj fyzickou ochranou týchto objektov.

Z 221 príslušníkov VKR, ktorí boli doporučení pre službu vo VOS bolo vybraných 16 dôstojníkov, ktorí od februára 1991 začali postupne budovať 4 teritoriálne úrady VOS na území Slovenskej republiky (Bratislava, Trenčín, Banská Bystrica a Prešov). Tieto úrady boli v podriadenosti Hlavného úradu VOS MO ČaSFR Praha. Medzi ich základné úlohy okrem postupného personálneho dopĺňovania patrila spravodajská ochrana jednotiek a útvarov Armády ČaSFR dislokovaných na území Slovenskej republiky a spravodajské monitorovanie odsunu Strednej skupiny sovietskych vojsk z tohto územia.

Do štruktúr jednotlivých úradov VOS na území SR boli zaradení spravodajskí dôstojníci, na základe výberu Hlavného úradu VOS MO ČaSFR Praha. Občianskych zamestnancov vyberali

XV. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 11.9.2023

jednotliví riaditelia úradov VOS na území SR. Dôraz bol kladený na to, aby to neboli bývalí členovia komunistického strany.

Všetky úrady dislokované na území SR boli materiálne, technicky a odborne zabezpečované z Hlavného úradu VOS MO ČaSFR Praha. Úrady začínali takpovediac na zelenej lúke. Bolo potrebné vytvoriť nové spravodajské situácie na spravodajsky zabezpečovaných teritóriách v zmysle nového spravodajského zamerania VOS. Veľká pozornosť bola riaditeľmi úradov venovaná výberu nových ľudí a ich odbornej príprave. Do služieb VOS bolo možné prijať len tých dôstojníkov z bývalej VKR, ktorí prešli reatestáciami v zmysle RMO č.015 a boli predurčení k VOS a preto sa výber nových spravodajských dôstojníkov zamerával hlavne na príslušníkov armády, ktorí neboli v minulosti príslušníkmi VKR a aj preto boli postupne teritoriálne úrady na Slovensku doplňované absolventmi VA Brno, VVŠ Vyškov a Lipt. Mikuláš a Inštitútu Spravodajskej správy Generálneho štábu.

V súvislosti so zmenou režimu v bývalej ČaSFR, zrejme najpálčivejším problémom, ktorý po roku 1991 riešili spravodajské zložky s vnútroštátnym pôsobením bolo zamedziť možnému zneužívaniu právomoci týchto zložiek proti vlastným občanom. Z týchto dôvodov bol 29. januára 1992 prijatý zákon č. 67/1992 Zb. o Vojenskom obrannom spravodajstve, jeho súčasťou bola i úprava parlamentnej kontroly činnosti tejto spravodajskej služby plniacej úlohy v oblasti obrany.

Po zriadení nových úradov VOS na území SR boli postupne všetky spravodajské dokumenty bývalých oddelení VKR a Odboru VKR VVO Trenčín z územia SR odvezené na HÚ VOS MO ČaSFR Praha. Následne boli tieto dokumenty v Prahe vyhodnocované a spracovávané do archívu. Išlo o spisy preverovaných, alebo rozpracovávaných osôb. Taktiež všetky spisy tajných spolupracovníkov (dôverníkov, agentov, rezidentov, kandidátov na tajného spolupracovníka, držiteľov prepožičaných bytov a konšpiračných bytov). Ďalej bol odvezený spisový materiál tajných spisovní a dokumentácia operatívnej situácie daného oddelenia VKR a odboru VKR VVO Trenčín, v ktorej boli spravodajsky vyhodnotené všetky zabezpečované vojenské objekty a civilné príľahlé prostredie. Všetky tieto dokumenty tvorili veľmi zaujímavé spravodajské materiály, lebo obsahovali databázu osôb po jednotlivých kontrarozviedne zabezpečovaných líniiach.

V období rokov 1991 a hlavne po júnových voľbách v roku 1992 boli cítiť odstredivé sily na rozdelenie spoločného štátu. Na MO ČaSFR sa začali prípravy na rozdelenie armády ČaSFR už v máji 1992. Riaditeľ HÚ VOS gen. Ján Duchek sa v auguste 1992 začal zaujímať u riaditeľov úradov dislokovaných na území SR, kedy začne delenie VOS a ako to bude organizované zo strany SR. Toto však nikto z existujúcich riaditeľov úradov VOS na Slovensku nevedel.

Keďže zo strany SNR, vlády SR, velenia armády na Slovensku ani zo strany iných bezpečnostných služieb SR neprichádzali žiadne pokyny a informácie k delimitácii VOS, začali sme konať sami. Dnes vieme, že dosť neskoro, ale aj tu asi platí to staré známe, lepšie neskoro ako nikdy.

Začiatkom septembra 1992, po prijatí Ústavy SR a po historickej schôdzke predsedov ODS a HZDS v brnianskej vile Tugendhat, sa v Banskej Bystrici z podnetu riaditeľa Úradu

XV. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 11.9.2023

VOS Banská Bystrica pplk. Miroslava Sokola, zišli štyria riaditelia teritoriálnych úradov VOS na Slovensku pplk. Peter Mojtek riaditeľ úradu VOS Bratislava, pplk. Juraj Ratkovský zástupca riaditeľa Úradu VOS Trenčín, (pplk. Volník riaditeľ úradu VOS Trenčín sa na stretnutí odmietol zúčastniť) riaditeľ úradu VOS Prešov plk. Jozef Macejka a už spomínaný riaditeľ úradu Banská Bystrica, aby koordinovali svoj spoločný postup pri nadchádzajúcom delení federálnej armády, jej majetku a jej spravodajských zložiek, pričom si vytýčili tri prioritné úlohy:

a) Zastavenie spravodajského informačného toku na HÚ VOS Praha a nájdenie spoľahlivej cesty na zabezpečenie informačného toku pre exekutívu Slovenskej republiky, pretože na území SR nebol oprávnený subjekt, ktorému by boli teritoriálne úrady VOS oprávnené poskytovať získané informácie zo svojej pôsobnosti na území Slovenska, dôležité pre rozhodovanie slovenských orgánov.

b) Vytvorenie podmienok, aby VOS bola súčasťou delimitácie federálnej armády a stala sa jednou z nástupníckych organizácií v Slovenskej republiky a nezanikla zánikom federácie, ako vtedy naznačovali niektoré vystúpenia predstaviteľov relevantných politických síl na Slovensku. (Tak ako neskôr zanikli súčasti Federálnej bezpečnostnej informačnej služby a Úradu pre zahraničné styky a informácie na Slovensku.)

c) Zabezpečenie spravodajskej a bezpečnostnej ochrany existujúcich vojenských útvarov a delimitovanej časti armády na územie SR (preberanie, preprava, ochrana počas prepravy a uskladnenie materiálu, zbraní, streľiva a bojovej techniky).

Niekde tu sa asi začína tvoriť budúca existencia vojenského obranného spravodajstva MO SR

Koncom septembra 1992 sa v zmysle dohovoru z porady riaditeľov slovenských úradov VOS v Banskej Bystrici podarilo riaditeľovi úradu VOS Bratislava prostredníctvom poslanca HZDS Radomíra Žingora dohodnúť prijatie u predsedu vtedajšej SNR Doc. Ivana Gašparoviča (vtedy najvyššieho ústavného činiteľa SR). Na tomto stretnutí bol predseda SNR informovaný o záveroch z banskobystrického stretnutia riaditeľov úradov VOS na Slovensku. Predseda SNR ocenil ich názory a postoje a prisľúbil, že bude o nich rokovať s ostatnými ústavnými činiteľmi SR.

Približne v tom istom období sa riaditeľ úradu VOS Banská Bystrica pplk. Miroslav Sokol a npor. Jozef Cudrák stretli s RNDr. Jozefom Prokešom, CSc. podpredsedom SNR za SNS a informovali ho o prebiehajúcej delimitácii Armády ČaSFR, do ktorej nie je zahrnutá delimitácia VOS. Pán Prokeš po zorientovaní sa v problematike prisľúbil vykonať príslušné kroky k tomu, aby začala aj delimitácia VOS a popri tom sa zaujímal akým spôsobom budú delimitované spisové spravodajské a archívne materiály a vyjadril obavy z možného zneužívania týchto materiálov v budúcnosti.

Začiatkom októbra bol riaditeľ Úradu VOS Bratislava pplk. Mojtek pozvaný na rokovanie k už predsedovi NR SR (podľa Ústavy SR bola SNR 1.10.1992 premenovaná na NR SR), ktorého sa zúčastnil aj vtedajší vedúci úradu MV SR JUDr. Vladimír Mitro (neskorší dvojnásobný riaditeľ SIS). JUDr. Vladimír Mitro bol určený ako „styčný dôstojník“ na preberanie informácií od riaditeľa Úradu VOS Bratislava, pričom riaditeľovi Úradu VOS

XV. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 11.9.2023

Bratislava bolo doporučené, aby zabezpečil informačný tok spravodajských informácií dôležitých pre rozhodovanie slovenských ústavných činiteľov od teritoriálnych riaditeľov VOS na Slovensku k sebe.

V nasledujúcom období, 17. novembra 1992 bol vládnym uznesením č. 879 menovaný za poverenca vlády SR pre delimitáciu VOS riaditeľ úradu VOS Banská Bystrica pplk. Miroslav Sokol. Za svojho zástupcu si pplk. Miroslav Sokol vybral pplk. Juraja Ratkovského, ktorý vykonával funkciu zástupcu riaditeľa úradu VOS Trenčín.

Následne po príchode na MO ČaSFR v Prahe obdržal pplk. Sokol poverovací dekrét od FMO Imricha Andrejčáka a príslušné pokyny na výkon poverenia delimitácie VOS a vytvorenie Hlavného úradu VOS ASR v Bratislave. Hlavným splnomocnencom pre delenia armády a vytvorenie MO SR bol plk. Bohumír Geríneck.

Na prvom pracovnom stretnutí s riaditeľom HÚ VOZ MO ČR gen. Jánom Duchekom, mu tento predložil medzivládnu Zmluvu medzi vládami ČR a SR o rozdelení archívnych a spisových fondov ČS armády (parafované českým námestníkom MO pánom Pospíšilom a ministrom vnútra SR pánom Tuchyňom) ktorej realizácia bola viazaná na zmluvu vyššej právnej sily, a to na Zmluvu medzi ČR a SR v oblasti obrany. A podľa týchto zmlúv zo spisových a archívnych fondov bývalej VKR a VOS ktoré sú v správe Hlavného úradu VOZ pripadnú v rámci delimitácie slovenskej strane len štyri osobné spisy riaditeľov úradov VOS dislokovaných na území SR. Kto radil pri formulovaní a podpise tejto medzivládnej zmluvy ministrom vnútra SR gen. Tuchyňovi je nezodpovedanou otázkou, ale jeho poradcovia absolútne nepoznali organizačnú štruktúru VOS, systém práce VOS, evidencie a uchovávanie výsledkov spravodajskej činnosti. Keby bol do prípravy zmluvy zaradený aj príslušník VOS, ktorý bol súčasťou systému, tak tento by presne špecifikoval čo by sa malo dostať späť na územie SR.

Táto neznalosť systému spravodajskej práce VOS, osobami, ktoré tvorili zmluvy o rozdelení VOS bola príčinou, že citlivý spravodajský spisový a archívny materiál bývalej VKR a následného VOS zostal po 1.1.1993 v rukách iného štátu.

O týchto skutočnostiach informoval pplk. Sokol FMO ČaSFR gen. Imrich Andrejčák, splnomocnenca vlády SR a poslanca NR SR pre delimitáciu armády p. Jána Smilku a splnomocnenca vlády SR pre vytvorenie MO SR plk. Bohumíra Gerínecka. Po konzultácii s uvedenými zodpovednými osobami a rokovaní s českým námestníkom MO pplk. Sokol vypracoval list vláde SR, v ktorom informoval o vzniknutom probléme, že podľa pôvodnej zmluvy SR nemusí dostať spravodajskú spisovú a archívnu dokumentáciu bývalej VKR a nového VOS a navrhol možné riešenie tohto problému. List podpísal MO ČaSFR Imrich Andrejčák. Odpoveďou na tento list bolo, že je potrebné sa obrátiť na Ministerstvo spravodlivosti SR a v spolupráci s ním prijať príslušné opatrenia. Na stretnutí so skupinou odborníkov z Ministerstva spravodlivosti však bolo skonštatované, že so zmluvou sa už nedá nič robiť a zmocnencovi bolo odporučené, aby verbálne apeloval na českú stranu, aby odovzdala spravodajské dokumenty a spravodajské archívy. Česká strana argumentovala tým, že zmluva je platná a keby oni išli nad rámec zmluvy porušili by danú zmluvu oni a mohli by mať z toho neskôr problémy. Preto česká strana jednoznačne odmietla odovzdať

XV. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 11.9.2023

spravodajské dokumenty, dokumentáciu spravodajskej činnosti a archívne spravodajské materiály, ktoré vznikli na území SR, prípadne sa týkali občanov SR po dobu spoločného štátu .

Po dlhom rokovaní riaditeľ HÚ VOS AČR pristúpil na to, že SR odovzdá nespracovaný spisový materiál bývalej VKR, ktorý bol vedený na nositeľov služobného a štátneho tajomstva pôsobiacich na území SR a iný spisový materiál zo spisovní. Tieto dokumenty nemali veľkú spravodajskú hodnotu, boli pobalené v papierových vreciach a bez evidencie. Na územie SR boli odvezené jedným autobusom. Tohto odvozu sa zúčastnil npor. Jozef Cudrák posledný deň existencie ČaSFR 31.12.1992.

Okrem tohto spisového materiálu zostali úradom VOS dislokovaných na území SR výzbroj príslušníkov VOS, všetky hnutel'né i nehnuteľné veci, ktoré boli na úradoch VOS do rozdelenia štátu. Na hlavný úrad VOS ASR boli delimitované dva počítače a dve osobné vozidlá.

Pri tom je však potrebné podotknúť ešte jednu významnú skutočnosť, že vzhľadom na množstvo spravodajskej dokumentácie – živej aj archívnej a s ohľadom na vtedajšie ľudské a časové kapacity, by sa správne, zmysluplné a objektívne rozdelenie dokumentácie nedalo vykonať za ten jeden mesiac, ktorý bol na to k dispozícii. Podľa nášho názoru s čím súhlasila aj česká strana bolo potrebné dokumenty a archíválie deliť podľa miesta bydliska danej dotknutej osoby. Aby sa nestalo, že ČR mala spravodajské dokumenty občanov SR a opačne. Na to však do Silvestra toho roku nebol čas.

K oficiálnemu ukončeniu federálnej armády došlo 31.12.1992 za účasti predsedu federálneho zhromaždenia ČaSFR p. Michala Kováča a 1. 1. 1993 oficiálne vznikla ASR a MO SR.

Bolo potrebné ešte vyriešiť ukončenie spravodajského kurzu VOS, ktorého sa zúčastnili aj spravodajskí dôstojníci zo SR, ktorí kurz nakoniec úspešne ukončili záverečnými skúškami na konci februára 1993. Za slovenskú stranu sa na záverečných skúškach a ukončení kurzu oficiálne zúčastnil riaditeľ úradu VOS Bratislava pplk. Mojtek a jeho zástupca mjr. Gofjár.

Je možné konštatovať, že na dosiahnutí aspoň nejakých úspechov v procese delimitácie VOS na Slovensku sa nemalou mierou podieľali poverenec vlády SR pre delimitáciu VOS, v tom čase riaditeľ úradu VOS Banská Bystrica pplk. Sokol, jeho zástupca pplk. Ratkovský v tom čase zástupca riaditeľ úradu VOS Trenčín ktorým sa podarilo spoločne s pplk. Mojtekom (vtedy riaditeľ úradu VOS Bratislava) presvedčiť na rôznych rokovaniach politických predstaviteľov Slovenskej republiky o nevyhnutnosti zapojiť sa aj do delimitácie VOS. Úloha týchto príslušníkov zapojených do procesu delimitácie sa končí na záver roka 1992. V oblasti logistického zabezpečenia sa v krátkom vyjednávacom čase nepodarili veľké úspechy a v oblasti spravodajskej dokumentácie bez výrazného politického tlaku skoro žiadne. Je potrebné ale konštatovať, že sa v tomto hektickom období podarilo definovať budúcnosť vojenského obranného spravodajstva a zabezpečiť jeho existenciu. Vznikom Slovenskej republiky dňa 1.1.1993 vzniká novelou zákona Slovenskej národnej rady číslo 347/1990 o organizácii ministerstiev a ostatných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky,(takzvaný kompetenčný zákon), aj ministerstvo obrany SR ktoré má v paragrafe 19

XV. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 11.9.2023

tohto zákona aj úlohu riadenia vojenského spravodajstva a prvý krát v dejinách sa začína budovať vojenská kontrarozviedna služba samostatnej Slovenskej republiky.

Prvého januára 1993 vzniká ústredné riadenie VOS a to Hlavný úrad VOS MO SR, ktorý po delimitácii federálneho VOS, nemal k dispozícii vlastné priestory a dočasne sídlil v priestoroch Úradu VOS Bratislava. Za jeho riaditeľa bol menovaný pplk. Juraj Ratkovský. Dňa 2. januára 1993 bola vykonaná riaditeľom HÚ VOS kontrola pripravenosti všetkých teritoriálnych úradov VOS a boli vydané pokyny k ďalšej činnosti. Vo februári 1993 premiestnením od Vojenskej polície Armády SR nastúpil do funkcie zástupcu riaditeľa Hlavného úradu VOS pplk. Anton Strohner

Prioritne sa od prvé počiatku sa museli riešiť personálne otázky, preto že čo sa týka personálneho zabezpečenia, po delimitácii federálneho VOS zostali v rezorte obrany na teritóriu SR už spomínané štyri úrady VOS, každý úrad s riaditeľom, niekoľkými spravodajskými dôstojníkmi a občianskou pracovníčkou, ktorá zabezpečovala šifru a spisovňu. Teda v súhrne VOS disponoval asi 25 dôstojníkmi a štyrmi občianskymi zamestnankyňami. Tento neutešený stav v kombinácii s potrebou riešiť celú škálu problémov viedol pri personálnom dopĺňovaní organizačnej štruktúry k akceptácii bývalých dôstojníkov VKR, ktorí prešli v roku 1990 a 1991 atestáciami a reatestáciami a boli určení pre službu vo Vojenskej polícii. Mali profesionálne spravodajské návyky a širokú kontaktnú bázu v záujmovom prostredí.

Popri personálnych otázkach sa musel riešiť akútny problém súvisiaci s objektovou dislokáciou HU VOS MO SR a jednotlivých útvarov VOS. Nebolo jednoduché získať vhodné priestory, vyhovujúce špecifickým potrebám spravodajskej služby. Vtedajšie rozmiestnenie jednotlivých súčasti VOS spôsobovalo značné problémy, najmä z pohľadu režimovej ochrany i ekonomickej náročnosti ich prevádzky. Také isté problémy sa riešili aj v oblasti ostatného materiálo-technického vybavenia, či už problém s nedostatočným finančným krytím spravodajskej činnosti, s nedostatkom motorových vozidiel, spravodajskou technikou ale aj zbraňami.

Je potrebné podotknúť, že nové vedenie služby stálo pred mnohými úlohami s ktorými nemali skúsenosti či oni alebo aj jej ostatní príslušníci. Tvoril sa nový orgán centrálného riadenia, do tohto času vždy dislokovaný v Prahe. Bolo potrebné vytvoriť kompletnú dokumentáciu pre jeho činnosť ako aj pre podriadené útvary, bolo potrebné rozhodnúť ako bude budovaný informačný systém, spôsob prenosu a spracovávania informácií a určiť konečných užívateľov týchto informácií.

Zásadnou otázkou, s ktorou boli VOS a VSS hneď na začiatku svojho konštituovania v Slovenskej republike konfrontované, bolo organizačno-inštitucionálne usporiadanie spravodajskej komunity Slovenskej republiky. Vtedajší premiér Vladimír Mečiar chcel, aby sa spojila civilná spravodajská zložka s Vojenskou spravodajskou službou a Vojenským obranným spravodajstvom. Podľa jeho predstáv civilná rozviedka spolu s kontrarozviedkou mala byť integrovaná do spoločnej štruktúry s vojenskou rozviedkou a kontrarozviedkou, čo vraj malo umožniť efektívnejšiu mieru ich koordinácie z jedného centra. Na túto tému sa viedli mnohé diskusie, ale našťastie vtedajší minister obrany Imrich Andrejčák nebol

XV. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 11.9.2023

naklonený Mečiarovej predstave. Rovnako ani vedenie VSS a VOS nepovažovalo spojenie všetkých spravodajských zložiek za vhodné. Jadro problému spojenia civilnej služby s vojenskými štruktúrami spočívalo v ich organickej nesúrodosti, odlišnostiach v základnom zameraní a špecifikách civilného a vojenského spravodajstva. Odbornými argumentmi sa nakoniec podarilo presvedčiť politické špičky štátu, prečo sa existujúci stav nemá tak radikálne zmeniť, ako si to predstavoval V. Mečiar. Možno považovať za víťazstvo racionálneho uvažovania, že sa existujúci stav radikálne nezmenil aj napriek tomu, že v obidvoch vojenských službách existovali názorové prúdy, ktoré sa stotožnili s predstavami V. Mečiara. Vyriešenie týchto otázok bolo nakoniec zavŕšené právnym rámcom vzniku Vojenského spravodajstva, za ministra obrany p. Kanisa, ktorý poskytol zákon NR SR číslo 198/1994 Z.z. o Vojenskom spravodajstve. Uvedená právna norma zakotvila hmotnoprávne ustanovenia, upravujúce úlohy, organizáciu, kontrolu, ako aj práva a oprávnenia príslušníkov VOS a VSS. Nadčasové opodstatnenie zákona dokazuje fakt, že tento zákon platí s malými zmenami aj v súčasnosti, napriek tomu, že od roku 2001 bolo niekoľko pokusov o jeho nahradenie novým zákonom.

Prijatím zákona 198/1994 sa začínajú písať novodobé dejiny vojenského spravodajstva a teda aj jeho kontrarozviednej časti vojenského obranného spravodajstva. Zavŕšil sa proces legislatívnych zmien potrebných na plnohodnotnú činnosť takejto inštitúcie. Zákon vymedzil chránené záujmy a umožnil využívať všetky formy a metódy práce, ktoré vojenské obranné spravodajstvo k svojej práci potrebovalo. Samozrejme, že proces ešte nebol ukončený. Postupne boli vypracované všetky interné smernice, ktoré jednoznačne definovali aplikáciu zákona do každodennej praxe.

Napriek nedostatočnému personálnemu a materiálnemu zabezpečeniu príslušníci vojenského obranného spravodajstva, ktorí v ňom pôsobili v rokoch 1991 až 1995 využili svoju historickú možnosť a preukázali, že spravodajská služba tohto zamerania má svoje vyhradené postavenie v štruktúre spravodajských služieb Slovenskej republiky. Služba sa napriek nedostatočnému finančnému zabezpečeniu dokázala rozvíjať, personálne dopĺňať ale čo je najdôležitejšie plnila úlohy vyplývajúce jej z prijatého zákona bez výraznejších káuz a profesionálnych zlyhaní. Dokázala obhájiť svoje opodstatnenie výsledkami svojej práce a v rozsahu príslušných predpisov aj pred výborom NR SR na kontrolu vojenského spravodajstva. Aj keď spoločnosť bola v tomto období poznačená nedávnou historickou traumou z bývalej Štátnej bezpečnosti a časť politického spektra túto traumu hystericky obnovovala, a nakoniec ju obnovuje až dodnes, vedenie VOS si uvedomovalo, že bez skúseností niektorých vybraných bývalých príslušníkov vojenskej kontrarozviedky by VOS bolo ešte dlho nefunkčné a neschopné plniť úlohy tak, ako jej to ukladá zákon č. 198/1994 Z.z. Títo príslušníci VOS s nesmiernym nasadením budovali službu, plnili spravodajské úlohy, pripravovali novoprijatých príslušníkov, ktorí sa veľmi rýchlo adaptovali na nové prostredie a výnimočné výzvy. Je potrebné poďakovať všetkým príslušníkom vojenského obranného spravodajstva, ktorí preživali dramatické udalosti deväťdesiatych rokov a dali základy modernej vojenskej spravodajskej službe ale je potrebné poďakovať aj tým, ktorí dokázali ďalej pokračovať v tomto procese.